

kelle järgi leiab Euroopaski

svatajad, kelle pühendunud töö üheks näiteks on lehm Mille, kes piima väljalüpsilt on Eesti kahe rekordi omanik. **Kaido Kirst**, kes tunnistati Kuressaare ametikooli IT-valdkonna noor õpetaja **Kadri Riis**, kes tunnistati jõulude eel parimaks õpetajaks Eesti kutseharidussüsteemis.

Kõljala piimakarja-kasvatus hõivab tippe

Paneb tõepoolest imestama ja imetlema, et Saaremaal kui palju kesisema loodusliku potentsiaaliga ja samas kallimite taristukuludega piirkonnas tegutseb ettevõtte, kes on juba aastaid mandri vägevatele piimatootmises konkurentsi pakunud. Ja teeb seda ikka ja jälle. Seda olukorras, kus Eesti piimakarjakasvatus on mõne aasta eest tõusnud Euroopa teiseks, mis tähendab väga kõrget taset.

Paaritunnist retke jõudluskontrollikeskuse kodulehel tehes saab kinnitust meie piimatootja sihikindluse järjest kõrgemate lattide ületamisel. Vaatame esmalt rekordlehmade arvepidamist ehk viitsadat kõrgeimat laktatsiooni toodangut andnud lehma läbi aegade.

Jada algab 2011. aastast. Üheksa aasta jooksul on vabariigi 500 parima lehma hulgas 41 Kõljala POÜ lehma, mis teeb 8%. Mis eriti oluline, esimest kohta selles parimate ravis hoiab Kõljala lehm Mille, kelle 2018. a neljanda laktatsiooni toodang oli 20 391 kg, andis 661 kg piimarasva ja 650 kg valku.

Esimese 50 seas on 8 ja teises 7 lehma. Teises sajas 5, kolmandas 8, neljandas 7 ja viiendas 6. Suurema elueatoodanguga lehma (tõugude lõikes) on ära toodud kümme, neist kaks Kõljala eesti holsteini: Täpik – 122 842 ja Tuuni – 117 359 kg toodanguga.

Libiseva kuu rekordlehmad – 305 päeva või lühema lõppenud

laktatsiooni põhjal – on välja toodud 50, kellest neli on Kõljala lehmad, kohad: 1., 4., 26. ja 48. Toodangud vastavalt 19 170, 18 917, 16 688 ja 16 110.

Vabariigi tipplehmi viimaste kontrolllõpside põhjal, kelle päevatoodang oli 60 kilo või kõrgem, on vabariigis 520, kellest 42 ehk 8,1% on Kõljala holsteini. 4. kohal Edway Ret ET – 78,9 kg. Kõrged kohad on ka 8., 12., 22. Esisajas on 15 lehma. 95. positsioonil oleva päevalüps oli 66,8 kg. Teises sajas 5 lehma, 196. toodang 64,2 kg. Kolmandas sajas 8, 296. toodang 62,6 kg. Neljandas sajas 8, 388. toodang 61,3 kg. Viiendas sajas 6 lehma, 485. kohal oleva lehma päevatoodang oli 60,3 kg.

Kuidas selliste tulemusteni on jõutud? „Meil on väga tublid inimesed, alates põlluharijatest kuni laudainimesteni välja. Vanaõnagi ütleb, et lehm lüpsab suust ja kana muneb nokast. Kõik sõltub sellest, kuidas loomadele sööda varume, millised elutingimused neile loome, kuidas me laudatööd organiseerime. Nende heade tulemuste taga on meie tublid inimesed.

Nii nagu me tahame, et inimestel oleks meie firmas hea töötada, tahame ka loomadele, et neil oleks hea olla. Kui loom end hästi tunneb, siis suudab ta ka toodangut anda, kui mitte, siis ei saa temalt loota head toodangut.” rääkis 940-pealise piimakarjakasvatustühistu juht **Tõnu Post**.

Vilma Rauniste

Siinjuures selgituseks, et ilma Valjala tütarrettevõtte on Kõljala lehmade arv 700, selle kohta käib eespool olev analüüs, tütarrettevõtte on omaette arvestus.

Kas üle 80-kiloseid päevalüpsse on ka võimalik saada? „Ikka on. Meie senine ametlik päevatoodang ongi 92,6 kg, lehm Millelt sel kevadel. Mille nimel on praegu nii laktatsiooni- kui päevarekord. Enne kontrolllõpsi päeva lüpsis Mille 100-kiloseid päevi, kuid see ei ole ametlik rekord, kuna ei olnud kontrolllõpsipäeval.”

Loomade hea tervise ja toodangu kõrval ei ole tähelepanuta jäetud ka loomade väljanägemist. Saarte Vissil pole aastakümnete jooksul olnud vist ainsatki aastat, kui auhinnalistest kohtadest oleks ilma jäänud.

„Jah, aga miski ei sünni isenesest. Tegelikult algab töö iga loomaga selle sündimise peale. Kui neil on algusest saati hea olla, siis tuleb ka neid loomi, kelle seast saab valida näituseloomi. Kõige selle taga on mõlema osapoole heaolu. Kordan: kui loomad ja inimesed tunnevad end hästi, siis ka nendevaheline koostöö toimib. Püüame iga rida hoida tasemel, kasutades häid pulle, et saada võimalikult häid järglasi nii toodangu kui kehatüübi poolest. Mitte midagi ei saa jätta juhuse hooleks. Kuna piimatootmine on tegevusala, millest meie tahame elatuda, tahame seda hästi teha.”

Kaido Kirst nisupõllul, millega ta tuli Londoni viljelusvõistlusel Euroopa kolmandaks nisukasvatajaks. FOTO: Margus Ameerikas

Euroopa kolmas nisukasvataja

Valjala mail Nuudi talu pidav **Kaido Kirst** läks sel aastal ajalukku kui suurte saakide meister rahvusvahelisel tasandil. Seni on ta saavutanud esi- ja muud värvi poodiumikohti Eesti viljelusvõistlustel, kus Kaido on osalenud ligi kümnel korral viieteistkümnest.

Eelmise aasta suve lõpus suutis Baltic Agro agronoom Helina Märtnmann teda veenda osalema tänavu Inglismaal toimunud viljelusvõistlusel YEN (Yield Enhancement Network). Sellel, 2012. aastal alguse saanud võistlusel on kaks omapära. Esiteks rahvusvahelises, kus parima saagi kasvataja, sel aastal nisukasvataja, selgitamisel osalevad teiste Euroopa riikide viljakasvavad. Tänavu toimus see Suurbritannias, kus mõõtu võtsid ka Hollandi, Prantsusmaa, Taani, Saksamaa, Soome, Eesti ja teiste riikide taimekasvatavad.

Teine ja palju olulisem erinevus on selles, et lisaks saagi suurusele hinnatakse ka konkreetse kasvukoha potentsiaali ehk kasvukeskkonna tingimusi. Mida suurem on võistleja saagikuse protsent tema põllu teoreetiliselt võimalikust saagikusest, seda oskuslikumalt on vilja kasvatatud.

Kaido nisu saagikus oli 9,7 t/

ha, mis on teoreetilisest võimalikkusest (11,3 t/ha) 86%. Selline tulemus tõi meie põllumehele auväärsed kolmanda koha!

Kaido, kui keeruline oli sellel võistlusel osalemine, teades, et taluniku päevad on töid-tegemisi tihedalt täis, ja kui palju osalemine sind uute teadmiste poolest rikastas?

„Mulle tehti ettepanek minna talinisuga Inglismaa viljelusvõistlusele. Algul ma ei teadnud, et seal arvestatakse ka looduslike kasvutingimustega. Kui seda teada sain, jäin nõusse, et proovida. Selles oli palju abi ka nõustajatelt. Kolmel korral saadeti leheproovid Inglismaale, ja saime teada, millistest toitainetest on puudus. Vastavalt sellele sai natuke ergutatud.

Kuid põud tegi ka ikka liiga. Seepärast ma ei lootnud, et see põld nii palju välja annab. Kuid kuna tera oli üsna kopsakas, see 9,6 tonni hektarilt tuli. Õpitud sai palju,” rääkis taimekasvataja Kaido Kirst.

Tunnustus tõi talle kaasa sooja käepigistuse ja aukirja. Seda Baltic Agro AS arendusdirektori Peab Sirjet oma pruudiks. Kaspar on ilus must krants, kellele meeldib tervitamiseks kahe või nelja käpaga sülle hüpata. Ta on päris suur koer ja tema tervitused on kuumad ja tugevad.

Mis aga suhetesse puutub, siis blond lammast armanud Mõk-Mõkki. Niimoodi lausa, et innaajal ootab, millal Mõk-

oli mul esimene võistlus, kus arvestati kohalike tingimustega. Ilmselt olid minu mandri kaasvõistlejatel ilmastikutingimused kehvemad, sest looduslikult on neil kasvutingimused paremad.”

Viljelusvõistleja taustast

Viimaste aastate viljelusvõistlusel on Kaido võitnud kaks korda talinisu ja üks kord odraga. Odra rekord 2017. aastal oli 10 tonni. Varem on ta poodiumikohti saanud rapsi-võistlustelt. „Mõned esikohad on ikka saadud. Tänavu jäi mul nisu keskmine saagikus seitsme tonni kanti ja odral 4,5. Põud tegi korrektiive. Aga kui eelmise aastaga võrrelda, siis olid saagid üsna head, tunduvalt paremad kui eelmisel.”

Kaido on olnud üks staažikamaid viljelusvõistlusel osalejaid. Ainult üks mees olevat temast ühe võistluskorraga ees, seega enda proovilepanekus hoiab ta teist kohta. Võistluste eesmärk ongi ju teadmiste ja oskuste juurdehankimine, ka üksteiselt. Ilmselt selle, tema ühe loomumomendi omaduse – saada üha paremaks – tõttu saabki Kaidot nüüd nimetada Euroopa paremuselt kolmandaks viljakasvatajaks.

Vilma Rauniste

Lehm Mille, kes on Eesti piimatootmises kahe rekordi omanik.

FOTO: Meriis Metsamäe

ja Renee “paika”

ikka saab. Kuna Mõk-Mõki iseloom oli veidi vägivaldne, siis ka Sirje ise plaanis teda praeks ära anda. Asjad aga venisid ja venisid ning lõpuks Mõk-Mõk taltsus. Ja praegu on Sirjel väga hea meel, et Mõk-Mõk jäi ikkagi ellu ja alles.

Lemmikloomad

„Vahel mõtlen, et kas mul on seda kõike vaja, aga tegelikult on nad ikka nii armsad. Ja neid ei annaks naljalt ära. Mul lapsi pole, aga nemad on nagu minu lapsed, minu pere. Vanematel on

ka lastega probleeme, aga ära ju ei annaks. Mul on sama olukord. Vahel on tõesti tüütu ja raske. Näiteks, kui on kolm noort kassi. Kusagil ei saa olla, ikka keegi kuskil ronib. See ongi armas ja tore, aga vahel pole nii tore. Vahel on nad väga tüütud ja ma ajan nad lausa minema, sest tahan rahu.

Hoolimata sellest, et mulle loomad väga meeldivad. Minul on piir ees praegu. Kui ma kuskilt mõne kaameli või eesli leian, siis tema võtan, aga muidu küll mitte kedagi. Ja ma usun, et kui ma tee äärest kellegi leian, siis ka võtan,

aga muidu mitte.

Vaatasin küll kuulutust alevs, et ära anda kaks kitse – ema ja tütar. Siis vaatad, et on, jah, nii armsad ja et kus nad siis jäävad, aga tegin südame kõvaks – et ei, see pole minu rida, ma pole neid niimoodi leidnud,” kõneles Sirje.

Sirje loomad on kodu ehted, sõbrad ja kaaslased. Mitte ainult Kaspar ja kassid, vaid kõik loomad. Mimmi on muuseas nii julge, et ei karda perenaise juuresolekul kedagi ega midagi. Kui Mimmit hüüda, siis tihtilugu ta

vastab Sirjele. Teised lambad on aremad.

Kaspar on aga Sirje sõnutsi memmekas ja äraheitatud koer, pealegi hästi armukade. Peab Sirjet oma pruudiks. Kaspar on ilus must krants, kellele meeldib tervitamiseks kahe või nelja käpaga sülle hüpata. Ta on päris suur koer ja tema tervitused on kuumad ja tugevad.

Mis aga suhetesse puutub, siis blond lammast armanud Mõk-Mõkki. Niimoodi lausa, et innaajal ootab, millal Mõk-

Mõk aedikust välja lastakse. Mõk-Mõk teeb kurja näo pähe ja puksib ute minema. Aga utt kõnnib ikka sabas. Ju talle meeldivad blondid ja sarvedega, naeris Sirje.

Jätan Sirje ja tema loomadega hüvasti. See väike koht on nagu paradiis väikestele loomadele. Aedikut neil pole, aga hulkuma ka ei lähe. Nad ju teavad, kus on kodu. Loomad vaatavad võõrale järele ja saatma tulnud Kaspar on õnnelik – Sirje ei läinudki ära!

Ene Kallas